

Erkės ir jų platinamos ligos

Erkės – pavojingas ligas platinantys nariuotakojai, kurių dėl šiltėjančio klimato ir švelnių žiemų Lietuvoje galima aptikti ir žiemos mėnesiais, o pavasarinis jų aktyvumas prasideda kartu su pirmąja žaluma.

Erkės priklauso voragyviams ir yra gausiausia jų grupė. Daugumai erkių reikalingas kitas gyvas padaras, šiuo atveju gyvūnas arba žmogus, kurio krauju erkė maitinasi. Erkė yra ypatinga tuo, kad jai reikia gerokai daugiau kraujo nei kitiems parazitams. Jeigu įsisiurbusios erkės nepastebime, ji gali gerti kraują net iki 15 dienų. Daugelis erkių rūšių pavojingos gyvūnams bei žmonėms, nes platina infekcines ligas. Žarnose arba seilių liaukose erkės gali turėti bakterijų arba virusų, kuriuos, siurbdamos kraują, perneša į aukos organizmą.

Šiems voragyviams tinkamiausia drėgna, saulės nekaitinama buveinė, todėl gausiausia jų yra lapuočių miškuose. Daugiausia erkių aptinkama tose teritorijose, kur gausu laukinių gyvūnų – nuolatinių jų maitintojų. Erkės sutinkamos miško takelių pakraščiuose, tankiuose brūzgynuose: avietynuose, alksnynuose, riešutynuose, miško jaunuolyne, parkuose, kur vešli žolė.

Kada erkės būna aktyvios?

Žiemą erkės leidžia miško paklotėje, po sniego danga, tačiau oro temperatūrai pakilus iki 4–5 laipsnių šilumos, jos jau pradeda sukrusti. Todėl turime išlikti budrūs, kai vidutinė paros temperatūra siekia 5–7 laipsnius šilumos, nes erkės būna aktyvios. Sezoninis sergamumo pakilimas registruojamas birželio–spalio mėnesiais. Mūsų turimais duomenimis, būtent šiuo laikotarpiu užsikrėtusiųjų būna daugiausia.

Kokias ligas platina erkės ?

Erkės pačios ligų nesukelia, tačiau gali pernešti užkrečiamųjų ligų sukėlėjus: virusus ir bakterijas. Siurbdama užsikrėtusio gyvūno kraują erkė gali užsikrėsti užkrečiamųjų ligų sukėlėjais. Taip pat siurbdama kraują gali sukėlėjus perduoti žmogui ar kitam gyvūnui. Lietuvoje erkės dažniausiai platina dvi ligas – erkinį encefalitą ir Laimo ligą, kasmet registruojama iki 3 tūkstančių Laimo ligos ir iki 500 erkinio encefalito atvejų.

Šiomis ligomis užsikrečiama įsisiurbus infekuotai erkei (erkinio encefalitu galima užsikrėsti ir vartojant nevirintą karvių arba ožkų pieną). Erkės dažniausiai įsisiurbia į kaklą, pažastis, kirkšnis, lenkimo sritis.

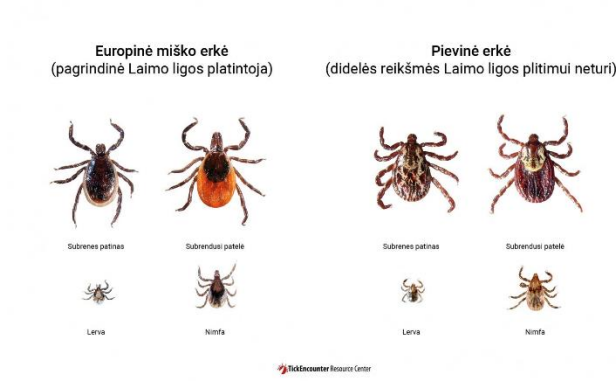
Erkinis encefalitas – tai sunki virusinė liga, kuri pažeidžia galvos smegenis, jų dangalus ir periferinius nervus. Inkubacinis periodas trunka 2–33 dienas, vidutiniškai 7–14 dienų. Pirmoje ligos fazėje pasireiškia karščiavimas, kaulų, raumenų, galvos skausmas, nuovargis. Vėliau seka „tariamo pasveikimo periodas“, po kurio atsiranda centrinės nervų sistemos pažeidimo simptomai. Ligos pasekmės gali būti ilgalaikės – nuo stiprių galvos skausmų, karščiavimo ir pykinimo iki paralyžiaus ar net mirties. Kai kuriais atvejais liga sukelia ilgalaikius neurologinius sutrikimus, tokius kaip atminties praradimas, koordinacijos sutrikimai ar lėtinis nuovargis.

Lietuva priskiriama prie endeminių erkinio encefalito atžvilgiu šalių, kurioje erkinio encefalitu galima užsikrėsti bet kuriame šalies regione. **Veiksmingiausia erkinio encefalito profilaktikos priemonė – skiepai.** Yra išskiriamos dvi skiepijimo schemas – įprastinė ir pagreitinta. Įprastine schema rekomenduojama skiepytis ankstyvą pavasarį, dar neprasidėjus erkių aktyvumui. Skiepijant įprastine schema, pirmosios dozės įskiepijamos 1–3 mėn. intervalu, trečiosios ir sustiprinančiųjų dozių intervalai priklauso nuo vakcinos gamintojo rekomendacijų.

Laimo liga, ją sukelia *Borrelia* rūšies bakterijos. Žmogus užsikrečia įsisiurbus nimfoms arba suaugusioms erkėms. Skiriamos trys Laimo ligos stadijos – ankstyva lokalizacijos, ankstyva diseminacijos ir vėlyva (lėtinė). Pirmoji stadija prasideda praėjus keletui dienų/savaičių po borelijų patekimo į organizmą. Atsiranda rausva nuo kelių iki keliolikos centimetrų skersmens plintanti dėmė, galvos, raumenų skausmai, pakyla temperatūra, vargina bendras silpnumas. Vėliau seka nervų sistemos/sąnarių/širdies sistemos/odos ar kt. pažeidimai.

Kaip apsisaugoti nuo erkių ?

Apsisaugoti nuo erkių platinamų ligų padės keli paprasti, tačiau svarbūs įpročiai. Eidami į gamtą, rinkitės šviesius, uždarus drabužius, nepamirškite ir galvos apdangalo, o atvirą odą apsaugokite erkes atbaidančiomis cheminėmis medžiagomis – repelentais. Būdami lauke dažnai apžiūrėkite save ir savo artimuosius, o grįžę namo kruopščiai patikrinkite kūną, išsišukuokite plaukus ir nusiprauskite

Ką daryti, jei įsisiurbė erkė?

Įsisiurbusią erkę reikia ištraukti kaip galima greičiau – suimti kuo arčiau odos, nespausti kūnelio, nesukioti ir prieš tai netepti riebalais ir staigiu judesiu traukti į viršų, tam galima naudoti pincetą. Jeigu nepavyko visiškai pašalinti erkės ir liko galvutė, nieko daryti nereikia, organizmas ją pašalins pats kaip svetimkūnį. Po erkės ištraukimo įsisiurbimo vietą rekomenduojama dezinfekuoti.

Literatūros šaltiniai

1. Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie SAM
2. <https://www.sveikata.lt/straipsnis/viskas-ka-reikia-zinoti-apie-erkes-975>
3. <https://www.sveikatosstudija.lt/straipsniai/506-viskas-apie-erkes-ir-ju-platinamas-ligas>

SVEIKAS SAULĖS MIESTAS
Saulis mieste sveikąs
visuomenės sveikatos biuras

Parengė visuomenės sveikatos specialistė, vykdanči sveikatos priežiūrą mokykloje Donata Šimkutė,
+37067684602, donata.simkute@sveikatos-biuras.lt